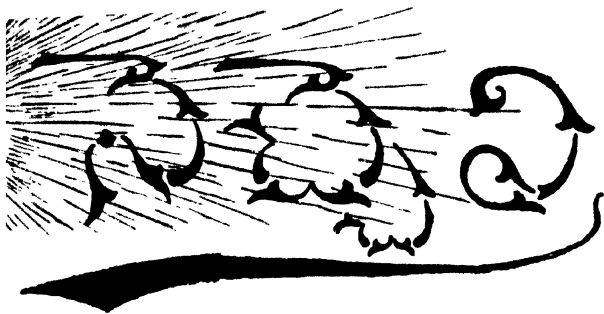

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204458

UNIVERSAL
LIBRARY

శొంరి. శ్రీపతిశాస్త్రి

నెచ్చెలి

జొంతి శ్రీపతి శాస్త్రి

సర్వస్వామ్యములు
గ్రంథకర్తవి

స మ ద ర్శి ని
మ ద్రాలయ మ్మి
మదరాసు

శాంతి శ్రీ సతీశాస్త్రి

ప రి చ య ము

మృదుపదలితమును, సనాతనాధునాతనభావమిళితమును, విశుద్ధధారాకలితమును నయి యలరారుచున్న 'నెచ్చెలి' సహృదయబృందమునకు నెచ్చెలియే యగును. కవికిఁ బ్రబోధకారణమును, నన్వేషణాఫలితమును నీ నెచ్చెలియ. ఈ యద్భుతాకారయగు నెచ్చెలిని నన్వేషించు కవి భావమూర్తి. అసదృశమగు తన యూహాబలంబున నీయ కుంతితాన్వేషణమునఁ గవి తెక్కలఁగాంచు మహాభాగ్యము నాదించెను. తన యూహలకు తెక్కలుగట్టి యెగిరింపఁజాలు నీ కవికే యా యూహములు తెక్కలనొసంగి న్యోయానస్రాప్తి నొడఁగూర్చెననుట సమంజసము. ఆ తెక్కలపైఁ దాఁ డేలుటయెకాక, కవి పాతకోల్తములనుగూడఁ దేల్పఁజాలెను.

అనుపమానమగు నిజహృదయావేగముతోడను, నద్వితీయమగు స్వాంతవిస్ఫురణముతోడను గవి యొనరించిన యీ మహాన్వేషణమున సర్వమతములును సమత్వము నందె ననుట మహాగభీరభావభరితమని విమర్శకవరేణ్యు లంగీకరింపఁగలరు. నెనుకుటలో మూర్తిత్రయంబు కరఁగి ముద్దయయ్యెను. మహాప్రకృతి మహేశ్వరునితో వియ్యమందెను. దశదిశావ్యాప్తమగు వైవిధ్యమంతయు నేకత్వతోభను బెంపొందెను. అయ్యదియే ముమ్మొనసిలువకు మూలదుండము.

అద్వైత శ్రీపతి యైక్యానుసంధానము. ఇంత మహాత్కృష్ట భావసంపద నింత పిన్నవయస్సునఁ గాంచఁగలిగిన యీ కవి కడుంగడు ధన్యుఁ డనకతప్పదు.

భావప్రవాహవేగంబున నూరక కొట్టికొనిపోవువాఁడు గాక కవి కమ జాగరూకుఁడు, విమర్శనదక్షుఁడును. మనఃకాండపటాంబున నుద్రిక్తభావనయనంబులకుఁ గన్పట్టుచుండిన పటనాటకమునఁ దాను బాల్తయుఁ బ్రేక్షకుండును నయియుండుట నేమరని ప్రజ్ఞావంతుఁడు. కావుననే నెచ్చెలి యీ కాశపథముననేగు నంబుదంబువలె నందరానియందము గాక గగనవిహారచణమగు గాలిఁటమువలె 'క్షోదక్షమ' మయి యానందదాయక మగుచున్నది.

అపారపాండిత్యము న నాంధ్రలోక ప్రశంసలనంది య శిశ్యరీరులయిన శొంఠిభద్రాద్రి రామశాస్త్రిగారి కుమారులగు శ్రీపతి శాస్త్రిగారిట్టియ మోఘ కావ్యమును రచించుట సర్వవిధ ముల సమంజసము. ఇట్టి గ్రంథరాజములనింకను గొన్నిటిని రచించి శ్రీపతిశాస్త్రిగారు మాతృభాషాయోషామణిసంక రింతురని లేద్దమునమ్ముచు, బరిచయవాక్యరచనావ్యాజ మున నెచ్చెలితో నవినాభావభాగ్యము నందినందులకు మహాముదమును బొందుచున్నాఁడను.

చెన్ననగరము }
15-2-32 }

కావీ ధర్మారావు.

FOREWORD

I have gladly consented to contribute a foreword to this charming poem, though I am not convinced that it is proper to do it in English. Mr. Sripati Sastri is a poet by heredity and early training. The scholars of the 17th and 18th centuries built up the southern school of Telugu literature in far-off Madura and Tanjore. Like them Mr. Sastri is worshipping the Telugu Muse in the heart of the Tamil land. They did their literary work in a congenial atmosphere, under the patronage of the cultured Nayak Princes; Mr. Sastri has only his innate love of learning to urge him on.

In NETCHELI, 'The beloved', Mr. Sastri transports us to the realm of dream and fantasy. With rare felicity of diction, he narrates his journeyings through that realm, floating on the wings of fancy and imagination. The quest for the Beloved, the yearning for that which 'passeth understanding', is the central theme of the poem. Out of the twilights and shadows, the doubt and despair, emerges a joyous note of triumph. To the lover of poetry no less than to the philosopher, this poem is of value. May it start others on the Great Quest, and lead them to the shore of the Eternal, even as it has led this pilgrim-poet!

Madras, }
15-2-1932. }

E. RAMAKOTISWARA RAO,
Editor, 'Triveni'

౧

—:క అ వ రి ం త:—

*

*

*

*

*

*

“అదితేజోమూర్తి!- ఆలింగనంబు!-

“ఆశ్రితావసమూర్తి!- ఆనందనంబు!-

“ఆగమాంచితమూర్తి!- ఆదరణంబు!-

“ఆనందమయమూర్తి!- ఆత్మార్పణంబు!-

*

*

*

*

*

*

— ౨ —

— : మే లు కో లు : —

*

*

*

*

*

*

ఊ!..ఊ!..ఎవరు?..ఏమి?..ఊ!..ఎందుకొంటు?..”

లేదులేదు..ఇదిగో, లేచుచున్నాను-

అరమోడ్పు, గన్నులా?.. బొనాను.. కాదు..

మెలకువ యున్నది.. తెలివి వచ్చినది-

*

*

*

*

*

*

లేచి కూర్చుంటిని - లే రెవ్వ రెదుట!-
 నను మేలుకొలిపియు, నామ్రాల లేక
 యేమూలనే, నెవ్వరే, డాగికొనినో? -
 కలయఁ జూచెదను నల్లడల? - శూన్యంబు-
 చిఱుచీకటింటను జిన్నదీపంబు
 మినుకుమినుకుమని కునుకుచు నుండె-
 దోమతెర వెనుకఁ దోచెడు నేమొ? -
 తెరకంబముల నీడ తెలియఁగా నయ్యె-
 జీతబత్తెంబులు సేకరింపకయె
 సేవాస్రమత్తుఁడౌ కావలీడు వలె
 గడియార మదె నడివడిఁ గొట్టికొనుచుఁ
 గాలగమనసూచకధ్వని సలుపు;
 (టికుటకు టికుటకు - టింగు - టికుటకు)
 ఒంటిగం పైనదే! - ఊరకే యిట్టు
 లీయర్ధరాత్రి నే నేల లేచితిని? -
 లేపినవారు తెలియఁబడ రయ్యె-

ఈ గవాక్షముపొంత నెవరేని గలరొ ?
ఎంతగాఁ బరికింతు ? - ఎవరును లేరు-

♦ ♦ ♦
పెరటితోటను బండువెన్నెలలోన
నెరయ విరిసిన రాతిరరాణి మేని
కమ్మనెత్తావినగల దొంగిలించి,
ఆకుఁగదలికల యలికిడి కదలి,
చల్లఁగా మెల్లఁగాఁ బల్లగాడుపులు
కిటికీకటకటాలఁ దటుకునఁ జొచ్చి,
-తమ కెకిమీఁడు గాఁదగు వలరాజు
వలదోమతెరకు లోపల నక్కఁ బోలు-
కొల్లసొ మ్మతనికిఁ గొని కాన్క లిడఁగ
వలనందులం దొక్కనడి దూఱుచుండె-

♦ ♦ ♦
నా మేలుకోలున కేమి కారణమొ
తెలిసిగాని మదికి నిలుకడ రాదు-
మూలమూలల కెల్లఁ బోయి చూచెదను-
తలదిండుక్రిందను దాఁపఁగాఁ బడిన
చేదివ్వెతోఁ బరీక్షింతును గాక-
ఈ మూల ? - శూన్యంబు - ఇచ్చట ? - హుళిక్కి-

ఈ ప్రక్కనో? - ఉఁహఁ, ఎవరును లేరు-
దైనందినగృహకృత్యపరికరంబు
లమరిచిన నమర్చి నట్టులే యుండె-

♦ ♦ ♦
చీమ చిటుకు మన్నఁ జెచ్చెర లేచి
నలువంక లరసెడు నాతల్లి గూడ
నిశ్చలంబుగ నిట నిద్రించు చుండె-
ఏ గోడు లేకుండ నిట నెల్లరును
నిదురించు చుండఁగా నిది యేమివిత,
యే నొక్కరుండ మాత్ర మెట్లు మేల్కొంటి? -
మేలుకొల్పెదఁ దల్లి నాలుబిడ్డలను ;
వీరును నాయలై వెదకి వ్యర్థముగ,
' నిదురలో నదిరిపా టిది ' యనియెదరు.
న న్నెవ్వరో లేపినా రంతెకాని
నేన మేల్కొన లేదు; నిస్సంశయ మిది-

♦ ♦ ♦
నన్ను లేపిన వ్యక్తి నాకన్న మొఱిగి
తెరువులో నైనను, బెరటిలో నైన
డాఁగ నేగెనొ యేమొ, వేగ సాగెదను-
ఇట్లు భ్రమపడుట కెడము లేకుండఁ

బ్రతికవాటము లోన బంధింపబడియె ;
దొంగ లెవ్వరు నిట దూఱనే లేదు-

♦ ♦ ♦
ఆ ! అన్నటులు ! 'దొంగ' లనునంత మదికి
శయనమిదిరగవాక్షములోఁ జొరఁబడు
గాలిదొంగలఁ గూర్చి జ్ఞాపకం బయ్యె-
తోటలోనుండి యేదో యొకవ్యక్తి
నను బిల్చి యుండనో ; గనుఁగొందుఁ గాక-

♦ ♦ ♦
తలుపుగడియలను మెలమెల్లఁ దీసి
గృహపరిసరవనం బిదె చేరుకొనఁగఁ-
గనుపండు వైన చక్కనగు దృశ్యంబు ;
మెయిఁ బులికించు సమీరస్పర్శనము ;
ఘ్రాణరంజక మగు కమ్మనెత్తావి ;
విన విందుగూర్చు నిస్వనవిశేషంబు ; -
ఈదృశాహచ్యప్రకృతివిలాసమున
భావంబు లీనమై ప్రకృతంబు మఱవ,
నస్తయత్నముగ నాయంగుష్ఠమునకుఁ
జేదివ్వెలో నమర్చినగుండు దాఁకి
విమృత్పదీ ప్తమై వృక్షలతాళి

మెఱుగుఁదీవియతోడి మేఘమోయనఁగ
బ్రాంతిగొల్పెఁ ; బిదపఁ బ్రకృతంబు దోచె-

చేదివ్వె వెలుఁగు లక్షించి యెడనెడ
వెదకెద నన్ను లేపిన వ్యక్తికొఱకు-
ఇదిగో రాతిరిరాణి - ఇదె గవాక్షంబు-
ఇద్దిగో జలయంత్ర - మిదె పొన్నగున్న-
పార్శ్వమందున నిదె పలకతాతిన్నె-
ఈ వంక ? - ఆవంక ? - ఏవంకఁ గనిన
మల్లెతీవలుఁ, బిల్లమావులే గాని,
యితరవృక్షము, లింక నేమేమొ గాని,
వలసినయట్టి జాడలు గానరావు-
నా వెదకికొనుటయే వృథాయయ్యె ;
విరమించి యింటఁ బ్రవేశింతుఁ గాక-
ఉఁహఁ - కొంచెమును మన సొప్పటలేదు-

పలకతాతిన్నెక్రేవలఁ బొన్నచెలువ
సితపుష్పనఖసమంచితరమ్యరాగ
కోమలపల్లవాంగుళులను వీచి,
“ ఎడఁదలోఁ దడఁబాటు విడఁ గొంతసేపు

“విశ్రాంతి నొందు మీ వేదికపైన ;
 “ఉపచార మొనరింతు నొక్కింత ” యనుచు
 పైగ నేయుచు నుండె, సమ్మతించెదను-

♦ ♦ ♦
 ఏటవాలుగ నున్న యీ తిన్నెగట్టు
 పడుకకుర్చీవలె వాట మై యుంట
 వెన్నుమోపఁగఁ గొంత విశ్రాంతి యొసఁగె-
 హాయి హాయి ! మహత్తరానందమయము !

♦ ♦ ♦
 పొన్నముత్తైదువా ! పుణ్యాత్మురాల !
 అలసిపోయిన నాకు స్వాగతం బిచ్చి
 విరిసురటీలతో విసరుటే చాలు ;
 వెదకులాడెడు నాకు విసుగు వోఁబుచ్చి
 యుపచారశబ్దంబు లూఁదుటే చాలు ;
 నెలవంకపొన్నుగిన్నెఁ గల పన్నీరు
 చేకొని నాపైనఁ జిలుకుటే చాలు ;
 ఇంక నేమొ సపర్య కుంకితు వేల ?
 నీ యాదరమున సంతృప్తుండ నైతి ;
 ఇప్పటికే నీకు నేనప్పు వడితి ;
 నీ పాదసన్నిధి నేఁ జేతులార

బోదిపల్లెమున నప్పలు ధారవోసి
ఋణవిముక్తుండ నయ్యెద రేపకడన-

♦ ♦ ♦

ఓ పొన్నముతైదువా ! పుణ్యవతివి ;
నీ యకారణకారుణికత కే మందు ?

శ్రీశుభావహసదాశీర్థకముగఁ
జివురుకెం గేలను బువుగోటికొనలఁ
బసపుఁబుప్పొడి సేసబ్రా లేకరించి
నామీఁదఁ జల్లెద వేమికారణము ?

ఏ శుభంబుకొఱ కుద్దేశించినావు ?

ఎట్టి కళ్యాణ మూహించి యున్నావు ?

ఈ విఫలాన్వేషి కెటులొను శుభము ?-

ముక్కుమూలము లేక, మూఢుండు వోలె

వట్టి బై లనుకోక, గట్టిగా నమ్మి

యిదమిద్ధ మని లేకయే వెదకునది

సాధకంబైనను బాధకంబైన

నీ పున్నమునఁజేసి చేపడునడల,

నిప్పటి యావేగమే పోవునడల,

నా కదే పెండ్లియంతటి పెద్దశుభము;

పెండ్లియంతటిదేల ? పెండ్లియే గాన

నే నిందుఁ జేవట్టు నెచ్చెలి యెవరో?—

చిటుమంచు తడియాట నెటపఁగాఁబడిన
వెన్నెలపిండికై వినువీధి నెగురు
రిక్కపిట్టలు డగ్గటిలనీక కాచు
జాబిల్లికావరి జాగరూకుఁడయి ;
ఎవరి యాజ్ఞల నిర్వహించు చున్నాఁడో?—

వనకాంత గట్టిన పసిమిచేలమున
నందందుఁ గనువిందు గ్రందుకొల్పుచును
జిగురాకుజిగిసిలు ధగధగలాడు;
నవపుష్పరత్నసంతతి రంగులీను;
శాఖావళు లురోవిశాలతం దెలుపు;
గుబ్బయుబ్బులు పండుగుత్తులం జాటు;
ఔరార ! యారీతి నన్నివిధములఁ
బరిపూర్తి నొంది మై మఱపించు చుండె
నేమి కళాశక్తి! ఏమి చతురత!—
మానుషహస్తవిర్మాణంబునందుఁ
గృతకతయే గాని, యెంతెంతలైన,
ఈ జీవకళయును, ఈ మనోజ్వలయు,

నుట్టిపడంగఁ జేయుటె యసంభవము-
మానుమాతీతకళానిధి యెవరొ ?-

♦ ♦ ♦
తన నూత్నపుష్పిణీత్వము సిగ్గుచేత
మఱుఁగు సేసికొనఁ జంపకలలికాంగి
మిసమిస లాడెడు పసరాకుచీర
మేలిముసుం గూనె మిసిమి పెం పెనఁగ-
ఇద్ది కేవల మమాయికతయే కాని,
నవనవావా ప్రపుష్పవతీనిసర్గ
భావితసౌరభ్యబాహ్యచిహ్నములు
చాటవే యీ రహస్య ? మిది యెఱింగి
వెనుక వెన్నలఁజేరి యనిలనాయకుఁడు
కిచకిచ నవ్వించి గిలిగింత లిడుచుఁ
గొఁగిలించెడు నామె మై గగుర్పొడువ ; -
ఇందు సంధానకర్తృత్వ మెవ్వరిదొ ?-

♦ ♦ ♦
ఎలమావికొమ్మ యుద్యోల నూపుచుండ
నిదురలోఁ గలవరించిన కోకిల మదె,
దిగ్గున మేల్కొంచి దిక్కు లారయుచు,
కువకువ మను చెందుకోసమొకాని

పఱతెంచు చుండె నంబరవీధిలోన ;
 అన్వేషణావేగ యై యుండనోపుఁ :-
 దదపేక్షితవిషయ మెదియొ నే నెఱుంగ :-
 వెదకులాడఁబడున దెదురైన యట్టు
 లింతలోఁ గోకిల మేకధోరణిగ
 కువకువధ్వనిమాని కూకూల్లుతముల
 సంగీతనరణిని సమ్మేళపఱచి
 తనివితీఱఁగఁ బాడి తనతావుఁ జేరె-
 కోకిల కానంద మే కతంబుననొ ?-

♦ ♦ ♦
 ఇదియేమి ?- వనమెల్ల నింతలోపలనె
 రేచీకటులుగ్రమ్మెఁ జూచుఁచుండఁగ నె ?-
 కనఁబడు తెలియంచు కఱిమబ్బు తునుక
 వెనుక మఱుఁగువడె వెన్నెలతేఁడు
 ఇప్పు డాకసము నాహృదయ మట్లుండె ;
 మెలకువ కతమేమొ తెలివిడి గాక
 ప్రబలసంశయము కార్మబ్బులా గుండఁ
 దెలిమబ్బులేసులువలెఁ జుట్టుకొనియెఁ
 బ్రకృతిపరీక్షచేఁ బ్రశ్నాంకురములు-
 పోలిక లన్నింటఁ బొసఁగ కుండెనిట.

చదలునఁ గఱిమబ్బుచాటుచందురుని
 వెలుఁగుచే మొగులునఁ దెలియంచు దోఁచె ;
 ప్రశ్న హేతుకమైన ప్రకృతికారణము
 నా సంశయములో మనసులో నెటుండు ?-
 చీకటి వోఁబుచ్చి యాకాశమందు
 మబ్బువిడినఁ జందమామ దోఁచు గతి
 నావేగ ముడిపి నా యంతరంగమున
 సంశయరహిత ప్రసన్నతతోడ
 సాక్షాత్కరించు పర్యవసాన మేమి ?-

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

“ ఏల వృధాయాస ? మేల తత్తటము ?
 ఏల యీ మీమాంస ? ఏల తార్కికత ?
 నీ సందియమునకు నీ ప్రశ్నలకును
 సద్యస్సమాధానసమవాప్తికొఱకు
 నెంతచూచినను బహిరగోచరంబు ;
 వ్యర్థచక్షుఃపరీక్షార్థివి గాక
 సదమలశాంతప్రసన్నాత్ముడ వగు ”
 మనుచు మిగుల నన్ననునయించునట్లు
 నిద్దుర కనుచూడ్కి నిగుడింపనీక
 బలవంతపఱచి తెప్పల వాల్చుచుండె.-

*

*

*

*

*

*

౪

—: ని దు ర లే మి :—

నిద్రాధికారిణీ ! నీ నిరంకుశత
 కేమందు ? నిర్మలతామసవేళ
 నీ యేలుఁబడి సెల్లు నిర్మిరోధముగ ;
 నిను విరోధించుచో నీవు సాధించి,
 భద్రాధికారునిపై దాడివెడలి,
 యాపులింతల మ్రింగునటు విజృంభించి,
 నిర్వహింపఁగఁజేసి నీ శాసనంబు,
 నారోగ్యదండశాస్త్రానుసారముగ
 నుచితశిక్షలకుఁ బా లొనరింతు గాదె ?—
 సాఁగంటికునుకునఁ దూఁగుపాటరయ
 నీ యేలుఁబడినేల నీ నై రినేల
 విడఁదీయ నడుమ నేర్పడు పొలిమేర—

నీ కటాక్షములేక నా కెన్నోమాటు
 లగఁగితబహువీర్ఘ యామినుల్ గడచె ;
 గనుదోయి మూసికొన్నను జాలిపడవు ;

నిర పేక్షితవె యయ్యు నీవు నన్నిపుడు
సాధింప జతనంబు సలుపుటే వింత !-
నేటిరాతిరిగూడ నీ తిరస్కృతిని
దొలినగంబు సనె నెంతో విచిత్రముగ ;
అప్పటి నా సితి యభివర్ణ్యముగద ?-

తనువిచిత్ర పదర్శనశాలయందు
నెలకొన్న మానసనేపథ్యముపయిఁ
జేతనసహితవిశేషచిత్రముల
బింబితంబు లగుచు వివిధరూపంబు
లొక్కటొక్కటిగ రసోచితరీతి
నాటకపాత్రాభినయముచు మించి
యింపునింపుచు నిష్క్రమింపఁగా సాగె-
తత్ప్రదర్శనమున స్థాయిభావంబు
నేనె యనుభవించినా ; నట్టులయ్యుఁ,
గనుమూసికొనియుఁ బ్రేక్షకుఁడ నౌ టెటులౌ,
ఆ బొమ్మలాడించు యంత్ర మెయ్యదియొ,
విద్యుత్ప్రదర్శకతోద్యోగి యెవరౌ,
నిర్ణయ మొనరింప నే నశక్తుఁడను.-

వఱుసగా నొకకథ పగిదిగా కదియు
 వ్యవధియుండని బొమ్మలాటగాఁ దోఁచె ;
 నొకపాత్రధారి నై యుంటి నే సందు-
 ప్రేక్షకపాత్రధారిత్వంబు లొకట
 నడిపించు నిపుఁడు డా నాయకుఁ డెవరో ?
 చుట్టపక్కంబులు చూపట్టినారు ;
 అపరిచితులతో సలిపితిని జెలిమి ;
 మోసపోయితి సహవాసులచేత ;
 ఉన్నతోద్యోగుల యొత్తిడివలన
 నాచేత నగు రవంత యధికారమును
 జేక్కిదివారిపైఁ జెల్లించుకొంటి ;
 స్వజనంబుమ్రోల సాంసారికవిషయ
 మొకకొంత నడచె వేఱొకబొమ్మలోన ;
 జలగామిలోఁ దేలి సలిపితి యాత్ర ;
 వాయువిమానంబుపై నెగిరితిని ;
 ఓ ! తలపోయ నెన్నోవిచిత్రములు !-

ఒకబొమ్మవెనుక నింకొకటిగాఁ గడచి
 తుదకొక్క చక్కని తోటలో నుంటి ;
 అందలి వృక్షంబు, లందలితీవ

లందలి పూఁబొద లందలి మొలక
 లందలి పలువిత, లందలి సొబగు,
 లచ్చముగఁ దలంప నలవిగా దివుడు-
 ఆ తోఁటలో నొక స్వచ్ఛాంబుసరసి
 యొడ్డునఁ గూర్చుంటి నూరించు వేడ్క.

కలువప్రావిరులు రేకుల మోడ్చునంతఁ
 దమ్మి కొమ్మెగడలు దళముల విచ్చే ; -
 గ్గుడ్లు మిడుకరించుకొనె గూబ ; లంతఁ
 దేటిపాఱఁగఁజూచె గీరశారికలు ; -
 ఉదయాచలము తెలివొందినయంతఁ
 గునుకుఁగొండ వహించె గొంత తామసము ; -
 క్రమసుశిక్షితసైనికసమితివోలె
 సామరస్యముగ సజాతీయములుగఁ
 బక్కిపిండులుచేరి బారులుదీటి
 గగనరంగంబున నెగురగాఁ జొచ్చే -

కొలఁకుఁ గెలఁకులకుఁ గులుకులుదొలఁక
 నాళీకములతోఁ బెనఁగులాడుకొనఁగ
 నలసయానంబుల నంచ లేతెంచి

పద్మరాగము జలప్రతిబింబితమగు
 దివ్యప్రభాతరక్తిమతోడఁ గలిసి
 యేర్పాటు లే కొకేయెఱుపుగా నుంట
 నీరేజములజాడ నిర్ణయంపడక
 జలముల నీఁదాడ సంకోచపడుచు
 సరసి ప్రదక్షిణచక్రతేక్షణముల
 ముక్కుల నొండొంటఁ బొడిపించికొనుచు
 నడవడి తడఁబడఁ జిడిముడి పడియె-
 చిలుకలు గోరువంకలుఁ గూడిమాడి
 సరససల్లాపముల్ దొరకించికొనఁగఁ
 గోకిలం బొకచోట నేకాకిని యయి
 యాలపించెను రాగ మానంద మొదవ-
 నే నప్పు డోరువలేనినానివలె
 నెలుఁగెత్తి యిట్లు కేకలువెట్టినాను-

“ కీరద్విజములార ! నోరునొవ్వంగ
 మీ రెంతపలికిన సారంబు సున్న ;
 ‘అందుకు సందేహమా’ ? లేదు లేదు
 ‘చిలుకపలుకు’ లనిచెప్పు టిందులకె-
 ఓ కలకంఠీ ! వృథాకంఠశోష

యే కాని నీరాగ మెంతపాడినను
 వ్యర్థమగుచు క్షణికానంద మొనఁగి
 గతివిభేదము లేని యతిధోరణియయి
 వినవినఁగఁ దుదకు విసుగుపుట్టించు
 పట్టకూతయ గాని పృథుగీతి గాదు ; -
 పలికినపలుకులే పలుకును జలుక,
 పాడినపాటనే పాడుఁ గోకిలము ;
 పలుకాడు చిలుకకుఁ బాడుట రాదు,
 పాడు కోయిలకు మాటాడుట రాదు,
 మిమ్ము నే నీ రెంటు మించి పోఁగలను ;
 పలుకాడఁగలను ; పాటలఁ బాడఁగలను ;
 పలుకుపాటలఁ జేర్చి కులికింపఁగలను ” -

“ తేటయా తీతీపు తెనుఁగుఁ దేనెయును,
 సారమధుమధురసంస్కృతామృతము,
 సేకరించుచు యథోచితరీతిగాఁగ,
 నాత్మసూత్రవిలంబనాంచితమైన
 బుద్ధితులాదండమున వ్రేలుచున్న
 యెడఁద తక్కుడలోన నిడి తూఁచికొనుచుఁ
 బ్రథితశాస్త్రవిధులఁ బాల్గొనరించి

లెస్సగాఁ గలిపి, తేటిన యాంధ్రరసము
 గానానుపానవిలీన మొనర్చి
 వీనుదొన్నెల నించి వేచవు లూర
 రసికమానసము లుల్లసిలఁ గ్రోలింతు ”-
 “ అంతర్బహిర్బహుళార్థవంతములు,
 సుమనోమనోహరసూక్తిమంతములు,
 స్వకపోలకల్పితభావవంతములు,
 సారగుంఫితచమత్కారవంతములు,
 ధ్వన్యలంకరణనిధానంబులైన,
 ధీనుతవ్యంగ్యప్రధానంబులైన,
 తన్మయానందసంధానంబులైన,
 పలుకులు నావి ; - నాపలుకులలోన
 రాగసమ్మేళమై రాగంబు వొడము ;
 లయవిశేషంబుల లయమౌను మనసు ;
 నా కవనం బిదే నాకవనంబు ”-

నాగర్వవాక్ప్రసంగము నాలకించి
 పాప మా పులుగులు బదులాడలేదు ;
 తమఘోరణి నినుమంతయు వీడలేదు ;
 “ ఈ వట్టియెగిరిపా టిపాటి కుడిగి

కడగము సారకకార్యంబున ” కని
 కొంతవేపటికి నాకు బదు లిచ్చినటు
 లెలమావికెంబగురుల సంగ్రహించి
 యెచటికో కోకిల మెగిరిపోయినది-
 తగని రోసమున నే నెగురవలె నని
 యొక్క గంతిడితి నా యోషినకొలది
 ఇది వట్టి యెగిరిపా టిది వెట్టితనము-
 ననుఁ జూచి పరిహసించినయట్టు లపుడు
 చిలుకలు గోరువంకలు నొక్కవడిని
 గించకిచ నవ్వి యెగిరిపోయె నెటకొ-

“ నా చేతఁగానితనము బైటఁ బడెను ;
 మనసుచే నెగురఁగల నెచటికైనఁ ;
 దనువుచే నెగుర నాతరము గాదయ్యె ;
 బక్కికింబలె నాకె తెక్క లున్నయెడ-”
 నని యేమొ యోచించికొను చున్నయపుడు
 నిద్రాధికారిణీ ! నీ కటాక్షమునఁ
 గునుకువట్టినది నాకుఁ దెలియకుండ-

*

*

*

ఆహా ! త్వదీయరాజ్యాధికారమున
 నానంద మొందుదు నైన నిట్టిదని
 వివరించుటకు నా కలవిగాదు, నిదుర !
 భద్రరాజ్యంబు లోపలి యున్నికంటె
 తావకరాజ్యమదలి యున్ని మేలు ;
 భద్రరాజ్యమున నాపదలు, సంపదలు,
 నంతంబు లేనట్టి యాశాపిపాన-
 ఓ ! వివరింపలే నొక్కటొక్కటిగ ;
 ఈ దృశవ్యామోహమే వెల్లువలుగ
 నీదులాడుచు నూర కే కొట్టికొనుచు
 నిదె శాశ్వతంబని యెంచు పైపోయె-
 ఈ యవస్థలే లేవు నీ యేలుబడిని ;
 ఉండిన నుండుఁగా కొక్కింత నేపె-
 భద్రరాజ్యమున సంభవమగునవియుఁ
 దృటికాలమునకు ముందటి విప్రు డరయఁ
 గలలోనివృత్తాంతములు వోలె దోచు ;

నైన స్వప్నంబె నా యనుభవంబునకు
మిన్నగాఁ దోచు ; నేమన్న, స్వప్నమున
నీప్పితంబు లీడేఱు గాదె ?-

అటు తావకకటాక్ష మావహిల్లంగ
స్వప్నలోకంబు లోపల నుంటి నేను ;
ఆ సమయమున నా కది కలగాదు-
స్వప్నలోక ప్రవేశమునకుఁ బూర్వ
మెచ్చట నుంటినో యెఱుంగను గాని
సశరీరముగ నుంటి స్వప్నలోకమున.-
స్వప్నవృత్తాంతమే ప్రకృతవిషయము.-

తొలుదొల్తనే జొచ్చి నెఱుకొన్నతావు
సకలశూన్యం బగు నొక పెద్దబయలు ;
నిబిడాంధకారసంకీర్ణ మా బయలు ;
వృక్షాంకురాదివిహీన మా బయలు ;
ప్రాణిసంచారణరహిత మా బయలు-
మన్న మిన్నేక మై తెన్ను దెలియక
కాలునేతులు గడగడలాడిపోవ
గుడ్లు పెద్దగఁ జేసికొని మోమునిండఁ,

జూడలే నంతగాఁ జూచితిఁ గాని
 నాకుఁ గబోదితనము గల్గె నపుడు.
 కాలేతులె కనులుగాఁ గొంతసేపు
 క్రీఁగాల నటకేలఁ గ్రిందుముందులను
 దడవుకొనుచుఁ గొన్నియడుగుల నిడితి ;
 నెటుపోవుచుంటినో, యేమికారణమొ
 యెఱుఁగకే యిటునటుఁ దిరుగాడినాను ;
 పరుగెత్తినాను ; బొబ్బలు వెట్టినాను ;
 ఏవంకఁ జనిన నొకేరీతి నుంట
 నున్నతనర్తన ముంకించినాను-

తెం పున్నవఱకీ గతిని బ్రవర్తించి
 గొబ్బున నొకచోటఁ గుదికిలఁ గూలి,
 చేతోవిభీతినిశ్చేతనుడ నయి
 వెట్టిచూపుల వెలవెలఁ బోవుచుండ,
 దాదాల నొక్కడ దేదీప్యమైన
 భూగర్భనిర్భేదమూలకంబైన
 యుగ్రతేజఃపుంజ ముద్భూతమయ్యె !-
 కనుదోయి మిటుమిట్లుగొని మూసికొనఁగ
 దుర్భరంబయి హఠాచ్ఛ్చ్రతిగతంబయ్యెఁ

గడుపుబ్రేవు లదల్చు గర్జారవంబు ;
 కనువిచ్చినంత దిగ్విలయంబుదాఁకఁ
 దెలివెలుంగులు దోఁచెఁ దెర దీసినట్లు-
 సమ్మోదపూరితస్వాంతుండ నగుచుఁ
 జెదరిన ప్రాణముల్ కుదుటఁ బెట్టికొని
 యిక్కజాతినగుండె చిక్కఁ బట్టకొని
 లేచి నిలువఁబడి చూచి నల్దెసల,
 భువి నేఱుపడినట్టి వివరంబుకొఱకు
 వెదకులాడితిఁగాని విఫలుండనైతి-

కార్యకారణకుతర్కంబు మాని
 బహుధా ప్రచలితభావవినిర్మలతకుఁ
 దలయెత్తి వినువీధిఁ దిలకించు చుండ,
 “ స్వర్గాననైనఁ దప్పవు విడాకు ” లను
 ముత్తవ్వ సామెతఁ బొల్లు వోసీక
 స్వప్నాననైనఁ దప్పక వెంబడించి
 నను గేలిసేయ మిన్నన నొక్కపక్షి
 పఱతెంచె వాగ్గేయవిరచనరీతి ;
 నా పక్షి యేజాతి దగునో నే నెఱుంగ ;
 నప్పటి నాపాటుఁ జెప్పఁగానోటు ?

అసహనతాభరంబగు తల వంచి
 న్యూనమానసమున కూటటలేక
 యేమిచేయుదునని యెంచుచుండంగ
 ననవలె ననుకోకమునుపె నానోట
 “ నాచేతఁగానితనము బైటఁ బడెను ;
 మనసుచే నెగురఁగల నెచటి కైనఁ ;
 దనువుచే నెగుర నాతరము గాదయ్యెఁ ;
 బక్కికేంబలె నాకు తెక్కలున్నయెడ - ”
 అను పూర్వవాక్యము వునదు క్తమయ్యె-
 డున్నపాటున తెక్క లొదవెను నాకు !
 ఆకసంబునఁ జూడ నాపక్షి లేదు ;
 పక్షుయుతుని నన్న వీక్షించినంత
 “ వీని నెమర్చుట గానిపని ” యని
 తనదారి నెటకొ పోయినది గాఁబోలు.-

నా కోరుకొన్నది చేకూరి యుంట
 నతులితానందలోలాత్ముండ నగుచు
 నరపక్షి నై యున్న నా స్వరూపంబు
 విలువెల్లఁ జూచికొంటి మనసుదీర-

రవివర్మనిర్మితరమ్యచిత్రస
 గరుడరాష్ట్రావసంస్కరణమై యపుడు
 సామ్యసాకల్యవిచారణ మూని
 ముక్కుఁ దడవుకొంటి ; బొమ్మలోఁబోలె
 బొడవువంకరపోల్కి పొసఁగనే లేదు-
 నాసిక పోలకున్నను దక్కువేమి ?
 తక్కిన వెల్లఁ జిత్తరువునంబోలె
 నచ్చపడినయట్టు లమరె ననుకొని
 మోదవివశత మూఁపులు పొంగిపోవ
 నిమురుచుకొంటి నున్నమితహస్తముల-
 అయ్యవసరమున నదియేమొ కాని
 శ్రీమహావిష్ణువు చేఁ దాఁక లేదు !
 శ్రీపతి రూప మే మూఁపుపై లేదు !!

శ్రీహరిదివ్యశరీరభారంబు
 మూఁపుపై మోసెడు పున్నెంబులేక,
 తద్విగ్రహైకచింతాభారమునను
 గుదురేది నెమ్మది క్రంగిపోయినది ;
 శ్రీనివాసుని నునుమైనీలిచాయ
 మోమెత్తి దర్శించు పున్నెంబులేక

తన్నూర్తి నీలిమాతన్మయత్వమున,
దెలివేది నెమ్మది కలగిపోయినది.

అఖిలపురాణేతిహాసంబులందు
విష్ణువాహకుడుగా విశ్రుతుండైన
గరుడరా జేడ ? నే నరపక్షి నేడ ?
అని నుంత సంకోచమైనను లేక
తెక్కలున్న విక నాతక్కువేమనుచు
మిక్కుటంబుగ నిక్కి తెక్క లల్లార్చి
రివ్వురివ్వున నెగిరి దిగంతములకు
వెదకులాడితి మహావిష్ణుని కొఱకు.

చిత్పథంబున నుండి చిక్కులం బెట్టి
దృక్పథంబున హరి తెలియరాకుండె ;
ఆ త్తలోపల నిండె నా రమాధవుడు,
బాహ్యలోకము వట్టిబయలుగా నుండె.

“ పలుపొగడ్తల కెక్కు నల విష్ణుమూర్తి
యట్టు పుట్టినవా శ్లవి బట్టబైటఁ
జూపట్టువఱకు, నేఁ జేపట్టువఱకు,

నాపట్టు విడకుందు నేపట్టునందు.”
 కృతనిశ్చయండ్లనై యీ తెలుగునను,
 ఆ వాసుదేవుని యావాస మెదియె
 పలురీతు లెడఁదలోపలఁ దలపోసి
 కొనుచునుండ, “ అల వైకుంఠపురంబు ”
 మొదలైన బమ్మెరపోతనామాత్యు
 మత్తేభమోక్షణవృత్తాంతవినుత
 మత్తేభలక్షణవృత్తంబు దోఁచె-
 వైకుంఠపురములో శ్రీకాంతు నెలపు
 నిర్ణయింపఁగలేకునికిఁ బోతనకవి
 యసమాప్తముగ నిల్పినంతనె పూని
 పూరించె నట పదైము విరించిరాణి-

సాక్షాత్సరస్వతీసత్కటాక్షమున,
 సహజాతకవితాతమహిమంబుచేత,
 భూయిష్ఠభోగోపభోగియై యున్న
 భార్యావినోది కాపన్నప్రసన్న
 తాపాదనంబయ్యె ! అదిగదా కవిత !-
 ఆర్తరక్షణపరాయణత రూపించు
 నా “ సిరికిం, జెప్పఁ ” డను పదై మదిర !-

“ శ్రీమహావిష్ణుమూర్తి ! మనోవర్తి !
 నీ వేల రావిందు నా వెట్టిదీర్ప ?-
 భాగవతోత్తమబమైరపోత
 రా జున్న పాటున రప్పించె నిన్నుఁ
 దన సహజకవితాతతశక్తిచేత ;
 నా కట్టిశక్తియే లేకుంటచేత
 దరిసెను బీయవే ? కరుణించి రావె ?
 నైకుంతపురములో శ్రీకాంతతోడ
 సరసంబులాడెడు సమయమో యిపుడు ?
 పోతన్నభక్తికింబోలెఁ గాకున్న
 నా బత్తికొలఁదికైనను వత్తువనుచు
 నాసపైకొనియుంటి, నది తీర్పవలదె ? ”-

“ సిరికిఁ జెప్ప మడుగఁ జిడిముడిపడదు ;
 సంధింపు చేదోయి శంఖచక్రములఁ ;
 జీరుము నీ పరివారంబునెల్ల ;
 ఆకర్ణికాంతరమైన ధమ్మిల్ల
 మెగయ బిగించి చక్కఁగ నొత్తికొనుము ;
 తత్తత్సమయ వివాదప్రౌఢతమగు

శ్రీకుచోపరివృధుచేలాంచలంబు
 వీడకుందువె, సిరి వ్రీడావతిగద ?
 సావకాశంబుగానే వత్తువుగద ?-
 చెప్పకొక్కటి మఱచితి నందువేమొ ?
 మఱచిపోలేదు - నామనసుఁ దీర్చుటకుఁ
 బన్నింప క భగవతి నంతెచాలు. ”

• • •
 ఇటు వేడుకొన్నట్టులే విష్ణుమార్తి
 సకలవివరము లచ్చంబుగాఁ దోచె,
 బహిరంగముగఁ గాదు బహురహస్యముగ ;
 ఎదుటిచూపులనుగా దెడఁదలోపలను-
 విష్ణుస్వరూపంబు వేర్వేరుగతులఁ
 గనుమూసికొన్నను గనుపించుచుండి
 చిక్కుఁబెట్టుచు నొకఘక్కిగా లేక
 మనసుఁగలఁచివైచె, గనుపించ కెదుట-

• • •
 “ వైకుంఠనిలయుండు నాకంటఁబడునె ?
 పోతన్న రప్పించె బో నా కదేల ?
 స్వయముగా నెగిరి యుపరిలోకమునకు
 వైకుంఠమునఁ గాంతు శ్రీ కాంతు ననుచు.

నూర్ధ్వలోకస్థమై యుంట నా పురము,
చదలంట నెగిరితిఁ ; దుదికంటఁబడక
విసిగి వేసరిపోయి విముఖుండ నగుచుఁ
బైలోక మొకవట్టి 'మూలోక' మంచు
భూలోకవైకుంఠముగఁ జెప్పఁబడెడు
శ్రీరంగపురమును జేరి, పైపైన
నెగిరి యచ్చటివంతలెల్లఁ జూచితిని

ప్రాకారసప్తకప్రావృతమైన
బహుళగోపురమంటపకలితమైన
శ్రీరంగపురము వర్ణింపఁగాఁజాల
కావేరి యీరేరుగా వేలుపడుచుఁ
బాటు నా యూరున కీ రండలందు ;
బహుదేశములవారు, భాషలవారు,
క్షేత్రస్థులగువారు, యాత్రలవారు,
భజనగోష్ఠులవారు, బదమాడువారు,
'రంగా' యనెడువారు, 'రంగేళి' వారు,
దిరుచూర్ణములవారు, దిరుగాడువారు,
నూర్ధ్వపుండ్రములవా, రో! వీరు వారు
శ్రీరంగపురమునఁ జేరియున్నారు -

ఆపురం బందునఁ గాపురంబున్న
 వారెల్ల వైకుంఠవాసులే, వారి
 మంచిచెడ్డలు విమర్శించు తేటి కని,
 చంద్రపుష్కరిణిలో స్నానమొనర్చి,
 లోని ప్రాకారంబులోఁ బ్రవేశించి
 పెద్ద గరుత్మాంతవిగ్రహం బొకటి
 దర్శించినాఁడఁ ; జేత స్పృశించినాఁడ-
 ఆత్మస్వరూపు నన్నరసి కాఁబోలు
 ననిమేషుఁడై గరుడాశ్వా రదేమొ
 చలనరాహిత్యత స్తంభించికొనియె-
 తన్నఁబోలెడు నన్న మన్నింపవేఁడి
 నా యాస నెఱవేఱ సాయపడు మని
 దండ ప్రణామముల్ మొందు గావించి,
 నాతెక్క లొరుల కంటఁ బడకుంటకయి
 యుత్తరీయము విప్పి యొడలు గప్పికొని,
 నడిమి ప్రాకారంబునం బ్రవేశింప,
 నేకాంత సేవాసమాకర్షితమగు
 జనసమూహ మొకండు గనుపించె నచట-

సంకల్పరహితమై స్థారకం బుడుగ,
 నప్రేరితముగ న న్నల్లనల్లనను
 బదయుగం బాత్తేశు పజ్జను నిలువఁ
 బ్రకృతినం స్మృతిని శ్రీపతిపాదములకు
 నెఱఁగ నొఱఁగుచున్న తరుణంబునందు,
 -“ దేవుండు వరమీయఁ బోవఁ బూజారి
 చెఱుచు ” నం చనుభవించియె పల్కి రెవరొ? -
 వడిఁ జొరంబడి యొకవైష్ణవార్చకుఁడు
 కసరికొట్టి వెడలఁగా నెట్టి నన్నుఁ,
 దెరవైచి విష్ణుండు తెలియరాకుండ
 సాంబ్రాణిధూపవాసన గుప్ప మనఁగ
 లోనుండి చేసె ఘంటానినాదంబు-
 తన పరిమళముచేతను జేరఁబిలుచు
 మల్లెపూఁబొదరున నల్లత్రాఁచువలెఁ
 బెట్టువానిని జెడఁగొట్టు పున్నెంబు
 గట్టికొనుట కింకొకఁడు సిద్ధముగద? -

“ ఆ యర్చకుఁడు న న్నరయ కున్నయెడ
 మోకరించికొని మూఁపున విష్ణుమూర్తి
 నెక్కించికొని చక్క నీపాటి కేను

బటతెంచియుందు దిగ్విలయంబునందు ”
 నను చసంభవభవిష్యదవలోకనము
 సలుపు చే నుండ నుత్సవరంగఁ డపుడు
 మూలవిరాట్టుని మ్రోలకు వచ్చె ;
 నైవేద్య మిడి యనంతర మర్చకుండు
 తెరదీసి కర్పూరదీపహారతిని
 గైసేత లొనరించు నాసమయమున
 దడదడఁ జేతు తొదలమోడ్చువారు,
 పడపడ లెంపపె ట్లిడికొనువారు,
 ధణధణ ‘రంగనాథా’ యనువారు,
 గొణగొణ పెదవుల గొణిగెడువారు
 గానుండి రచ్చటఁగలవార లెల్ల-
 తృటిసేపుమాత్ర మీదృశ్యంబు దెలిసె-

తన్మయానన్యచింతాపరత్వమున
 దృక్ప్రసారంబున నితరంబు వడక
 కర్పూరహారతికళిక యొక్కటియు,
 మూలవిరాణ్మహామూర్తియొక్కటియు,
 గుటియయ్యె వేర్వేఱఁ గొండాకసేపు.
 ఇరుతెఱంగుల నిట్లు గుఱిగొన్న చూపు.

రంగారు రతనపుటంగీ ధరించి,
 పచ్చలపతకంబు హెచ్చుగా మెరియ
 “పల్లాండు పల్లాండు పల్లాయిరాండు”
 మొదలైన తమిళపుం బదములఁ బాడి
 సాంగాభినయత నయ్యంగార్లు మోయ
 బంగారుపల్లకీపై నధిష్ఠించి,
 చేరి యెల్లరు నమస్కారముల్ సేయఁ,
 గమ్మనెత్తావులు గమ్మనం జమ్మ
 పచ్చకప్రపుబొడి పైఁ గుమ్మరిలఁగ,
 వీణాస్వనంబులో లీనమై యున్న
 త్యాగయ్య లెలుఁగుకీర్తనముల వినుచు
 శ్రీరంగఁ డేకాంతసేవలం గొనియె
 ఏకాంత సేవావలోకనావశత
 హృదయంగతేప్సితస్త్వతి దప్పియుండ
 గర్భాలయమునుండి ఘంటారవంబు
 కునుకులోనుండి మేల్కొలిపె నెమ్మదిని-

“ సేవలంగైకొను శ్రీరంగఁ డీతఁ
 దుత్సవవిగ్రహం బూరకే యిట్లు
 కాలయాపన సేయఁగా నేల యిచట ?

మూలవిరాట్టును బోయి చూత ” మని
గర్భాలయంబువంకకుఁ బోయినాఁడ-

• • •
అతలమముతైపుటంగీ ధరించి,
చిలునవ్వు మోమునఁ జెక్కిన ట్లుండ,
సిరి యురంబువయి బంగరుబొమ్మగాఁగ,
వలవలి కైదండ తలదిందు గాఁగ ;
బడగ గొడుగుగాఁగఁ, బాపసానువునఁ
బన్నుండియున్న యాపన్నప్రసన్ను,
శ్రీ రంగనాథు దర్శించి యుప్పొంగి,
-బాహిరై కాంతసేవా కారణమున
నాలయాంతరమున నన్యులులేక-
శ్రీకాంతువకు సార్థకై కాంతసేవఁ
గావించి చెంతకు రావించు చింత,
నవుడు “ శాంతాకార ” మాదియై యున్న
సుప్రసిద్ధం బగు శ్లోకంబుచేత
వినుతు లొనర్చి వే వినుతు లొనర్చి
యాటసాటలఁ గొనియాడి వేఁడితిని-

• • •
ధ్యానావధానమైనట్టి మానసము

వినుజాడ నెగిరితి వెనుజూడకుండ !-
 అంతయుఁ గూడ నన్యపరోక్షముగ నె
 జరిగిపోయె నచటి సందడిలోన ;
 మూఁపుపై నను నేను మోపికొన్నదియు
 మీనంబుగా దల శ్రీనివాసుండె !-

• • •
 వైకుంఠనిలయుని నాకంట నిలిపి,
 శ్రీరంగవాసిని జేరంగఁ దీసి,
 భుజగశయానుని భుజములం దూని
 గరుడగమను నరగమను నొనరిచి
 యీడేర్చుకొంటి నా యీష్పితం బనుచు,
 బట్టు చెల్లె నటంచు బిట్టబ్బి పొంగి,
 పట్టజాలనియంతపట్టు దూలిపడి
 మోమెత్తి శ్రీవిష్ణుమూర్తి నేఁ గనక,
 నోర్విప్పి యొకమాట నుడువఁగాఁ బోక,
 యెవరేనిఁ గనిపట్టి రేమొకో యనెను
 నదటున గుండె లిట్టటుఁ గొట్టికొన
 దొంగిలింపినవానిభంగిగా నపుడు
 క్రిందు నారయుచు దక్షిణపుదిక్కునకుఁ
 బటతెంచు తటి సమీపతలమునందు

జంబు కేశ్వరగోపురంబులు తెలిసె
 భూతపంచాక్షకంబులయి వేర్వేరి
 వెలయు నయిదులింగముల నొక్కటి యయి
 జంబు కేశ్వరమున జలలింగ ముండు-
 జంబు కేశ్వరుని దర్శన మొనరింప
 బోవక, పై సాగి కావేరి దాటి
 తిరుచినాపల్లి యన్పురి నున్నతమగు
 మలకోటపై వాలి, యలసటం దూలి
 నామూపుపైనున్న శ్రీమనోహరుని
 ముంగడ నిలిపి ప్రహేదంబు మీఱఁ
 దన్తహామూర్తి పందర్శించు నాస,
 లీలాస్వరూపు నాశ్లేషించు నాస,
 నాగమనాచ్యు మాటాడించు నాస,
 వేదాంతసన్నతు వినుతించు నాస,
 నెంతయో యాస, నిం కేమేమో యాస,
 నా కొండపైనను మోఁకరించికొని,
 “అవరోహణమునేయుఁ” డని వినయముగ
 విన్నవించితి ; వినిపించుకోలేదు ;
 చేయూత యొసఁగఁగాఁ జేతు లెత్తితిని ;
 డఁహుఁ ! విష్ణుమూర్తి కే లూననేలేదు ;

క్రమముగ దీపికాకళికలో నిలువ
 దివ్యవిగ్రహము జ్యోతిర్మయంబయ్యె ;
 ఆ పరంజ్యోతిలోఁ జూపు రంజిల్ల
 క్షణకాల మాత్ర వీక్షణ లీనమయ్యె ;
 ఐక్యానుసంధాన మదియె నా కవుడు ;
 అది యోగులకెకాని యలవడ దంట ;
 తన్మయీభవత సాధ్యము కాకపోదు
 తలఁపుఁగోఁతి కొకింత నిలుకడ యున్న-

గర్భాలయంబునఁ గ్రమముగా నవుడు
 ధూపదీపంబుల ధూమంబు లలమి
 కరడంబు లడరెడు కడలిగాఁ దోఁచె ;
 పొగలమఱుంగున మూలవిగ్రహము
 నై జవిసీలవర్ణము మాటువడఁగ
 స్ఫుటముగాలేక విభూతివర్ణమున
 నంబుధి నీఁదు మీనంబుగాఁ దోఁచె ;
 నిలువుటంగీముత్తైముల్లు మెఱుంగీని
 మిసమిసచేఁపపొలసులుగాఁ దోఁచె ;
 ఆమీనుఁ బట్టుట కాస పైకొనఁగ
 నవుడు జాలరివాఁడ నై నాఁడ నేను ;

సూటియా నా కనుచూపుగోలకును
 దుదిఁ గట్టబడిన చిత్తూత్తవుం గొసను
 గ్రహణేంద్రియము కొంకిగా నేరుపడిన
 గాలంబు నాపరికరముగా నుండె ;
 కొంకిలోఁ జేప దగుల్కొన్నయట్లు
 తెలుపంగఁ గర్పూరదీపికాకళిక
 సూచికగాఁ జిత్తసూత్రంబు నడుమఁ
 గిరణబద్ధంబయి గుఱుతింపఁబడియెఁ
 దేలియాడుచు ధూమలోలోర్మికలను ;
 కడలిలోమీను నాకర్షించుకొఱకుఁ
 జిఱుబత్తియెఱును గ్రుచ్చితిఁ గొంకిమొనకు-
 చిటికలో నిటులెల్లఁ జేకూరిచికొని
 తేలియాడుచునున్న దీపసూచికను
 గనుఁగొను చుండఁగా గ్రమముగా నదియు
 నంతర్నితం బయ్యె- "అనమయమున
 జూపుఁగోలయు వంగెఁ జేపబరువున-
 అద నెఱింగి యపు డే నాకస్మికముగఁ
 గోల గట్టిగఁ బట్టి గాలంబు లాగి
 చేపడ్డ చేపను మూపుపై మోపి,
 మెలమెల్ల జాటి కోవెల వెలుపలకు

నిద్రాధికారిణీ ! నీ దయవలన
 స్వప్నలోకంబులోపలఁ గన్నయట్టి
 విషయంబులను గొన్ని వివరించికొంటి
 నిన్నె శ్రోతగ నిల్పి నే నింతవఱకు ;
 ఓపికవట్టు మింకొక కొంతసేపె ;
 కొదవవృత్తాంతముగూడ విన్పింతు ;
 అపైన నీవు న న్నావహించినను
 విసుగుచేతను నన్ను విడిచిపోయినను
 నీయిష్ట మెట్టులైన నేఁ గట్టువడుదు-
 తావక రాజ్యసంభావితం బయిన
 స్వప్నకథన మపూర్వము గాదు నీకు-
 కలలోని వృత్తాంతములు గాన నిపుడె
 చెప్పకుండిన మఱచెద నేమొ రేపు ;
 మననంబునకె నీకు వినిపించుచుంటి-
 పుణ్య మేమున్నది ? పురుషార్థ మేమి ?
 ఇంతకుం గల గదా ? ఇంతటిదాని
 మననంబుచేఁ బ్రయోజన మే మనెదవో ?
 వేయివిధములైన వెట్టులలోన
 నిది యొక వెట్టిగానే యెంచికొనుము-

నా కలలోని యంతర్విశేషముల
సావధానంబుగా నాలించువారు
గ్రహించుచువారు నీకంటె నా కెవరు ?
నా గోడు విన కనురాగంబుతోడఁ,
బెదవులం జప్పరించెద రన్యలైన ;
పిచ్చికూఁత లని పైపెచ్చు పేర్లిడుచు
నీను పైకొనువాసి లేసుగాఁ ద్రోసి
“ యీ సోదెయే గదా ? యింత దూరంబు
గొప్ప వెడలఁబోసికొనుచుండె ! ” నందు ;
రైన సరసులు లేరని చెప్పలేదు ;
అట్టివారలఁ జేరు టస్మదాదులకు
సాధ్యపడునె ? యని శంకింప వలసె-
అమ్మ ! నాపైన నీయధికార మెల్ల
గుఱివెట్టి యిపుడు జోఁగొట్ట వల దని
వినయపూర్వకముగ మనవి చేసెదను ;
తరువాతి కథ సావధానవై వినుము-

“ వైకుంఠపురము భూలోకమందుఁగల
శ్రీరంగపురమునాఁ జెల్లుట యెట్లు ? -

“స్వామీ ! ప్రభూ !” యంటి ; బదు లీయలేదు ;
 చేతు లాడించితిఁ, జేఁ జిక్కలేదు ;
 మూఁపుపై భారంబు మొదటనే లేదు ;
 దారిలో నెచటను జాటిపోలేదు ;
 మోమెత్తి చూచితి ; నేమియు లేదు ?—
 చేజాటిపోయిన శ్రీపతికొఱకుఁ
 గొండగుహలలోన గుట్టలపైన
 వెదకులాడి తుదకు వేసరిపోయి
 నా యాస లడుగంటిపోయి డీలుపడి,
 మలసిగరంబుపై వెలసియున్నట్టి
 యుచ్చవిఘ్నేశ్వరు నొద్దకుఁ బోయి
 సాగిలంబడి వేడి, నాగోడు చెప్పి,
 బోరున నేడ్చితి ; మొఱ్ఱవెట్టితిని—
 ఓదార్చునట్టు లా యుచ్చిపిల్లారి
 సుప్రసన్నవదనశోభితుం డయ్యె ;
 ధైర్యముం బూని కర్తవ్యమునకయి
 నా మానసప్రపంచము విలోకింప
 సంశయావృత్తమై సరిదారి లేక
 చక్కనిగతి లేక చిక్కుగా నుండె.
 నా సంశయము లెట్టివని యడుగుదువా ?

*

*

*

*

*

ఓ తమాలజననీ ! మాతృవత్సలత
జలజల సేసలం జల్లెడు మఱల !-
అస్తదన్వేషితవ్యక్తి చేపడునె ?
పూర్వపరజ్ఞానము గలదొ నీకు ?-
నీ వెట్లు దీవించినావో యెఱుంగను ;
నా వరం బదియేమొ నీ వెఱుంగుదువు-
కల యూసుపోకలవలని సందడిని
ఉన్నిద్రతాకారణోపేక్ష లేదు ;
మఱచిపో లేదు ; ఏమఱిపాటు లేదు ;
నీ దీవెనయుఁ బొల్లువో దందుచేత
నా కోరుకొన్నది చేకూరునట్లు
లాశీర్వదింపు ; మయ్యది లభ్యమైన
యప్పుడే నాకు బ్రహ్మనందసిద్ధి-
అప్పుడే నాకుఁ గళ్యాణశోభనము-
నన్ను లేపినవ్యక్తి నాకు నెచ్చెలియె !-

*

*

*

*

*

మునుచూపునందును వెనుచూపునందు
బ్రత్యేకములుగ విస్పష్టంబు లయ్యు
గ్రీజూపునను వివరింపఁగాఁబడక
పులుమంగఁబడిన రంగు లనంగఁ దోచి
పడమటిదెసకుఁ బర్విడఁ శీఘ్రగతిని-
నాకుమాత్రము చలనంబు లే దపుడు-

• • •

ఈ రీతి వ్యోమసంచారంబునందు
మును డాయునవియెల్ల వెనుబోయెఁ గాని,
-క్రీడావినోదియై కెరలుబాలకుని
చూపుడువేల్తుదిఁ జుట్టఁగాఁబడిన
నిమత్రాటికొసఁ గట్టఁబడినట్టి గుండు
త్రాటితోడ ననువర్తన మొనర్చుగతి-
అది యేమిచిత్రమో ! అపరిస్ఫుటముగ,
అతివిసీలంబుగ, అనతిదూరముగ,
నొకపదార్థ మదేదియో చెప్పఁజాలఁ,
గనుచూపునను వేలఁగట్టినయట్టు
లెందుఁ జూచినఁ గాని యందుఁ గన్పించి
కనుదోయి మూసికొన్నను గానుపించి
వడిగ నన్నుడుగక తొడరఁగాఁ దొడఁగె !-

నింగిలో నెన్నియేనిం గల వైన
సమవేగ మేకదిగ్గమనంబు గలిగి
యాపదార్థంబు న న్ననుసరించుచునె
నే నెట్టు లరిగినఁ దా నెట్టు లరిగి,
నే నాఁగిపోయినఁ దా నాఁగిపోయి,
పంత మూనినభంగి వింత యొసంగె-

పరతెంచి పరతెంచి బహుదూర మిట్లు
పత్తనంబులు దాటి పల్లెలు దాటి
పొలములం గడచి శాద్వలములం గడచి
యొక విశాలమగు నిసుకబైలుపైన
నెగురుచున్నపుడు నుడుగక నాతోడ
ననుగమించునది నల్లని గొటచేత,
నితరంబులేక శూన్యత నిండుకొన్న
సికతావిభాసితసితకాంతిపైన
నంచలాకారదూరాలోకమునకుఁ
బూర్వపరిచితంబువోలెఁ దోఁపించె-
వైనను నిర్వివక్ష్యముగాఁగ నుండెఁ
బ్రతివివరంబు నేర్పడఁ దోఁపకుంట-

కేవలశిల్పకళావినిర్మితము
 గర్భాలయంబునఁగల తాతినొమ్మ
 లోకంబులను సాకు వైకుంఠఁ డగునె?—
 ఊహావిరచితమా నొక గాల మొగ్గి
 పెనుశిలావిగ్రహంబును బట్టితి నట ;
 కొనివచ్చి యిచ్చోటఁ గోల్పోయితి నట ;
 రెండునిల్వులపొడ వుండు విగ్రహము
 మూపుపై నే నెట్లు మోయఁ గల్గితిని ?
 గణనాథుఁ డోదార్చె ననుకొను తేమి ?
 ఇంతకు వైకుంఠఁ డెవ్వరై యుండు ?
 దేవుఁ డంచు మహానుభావుం డటంచుఁ
 బేర్కొనఁబడువాఁడు విష్ణువే యగునొ ?
 ఇతరదై వతరాజి యెల్ల నటుండ,
 హైందవనిగమమతావలంబులకు
 ముఖ్యంబుగా మూఁడుమూర్తు లనఁబడు
 బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వర త్రయంబునను
 విష్ణుప్రసన్నతాపేక్ష నిందనుకఁ
 దఱచితిఁ ; దక్కు నిద్రఱమాట యేమి ?”

కట్టుకథవలెఁ జక్కఁగ నింతవఱకుఁ

గడచియుం గడకుఁ దికమకలచేత
 సంశయసంచయసంచలిత మయి
 శ్రీసీలవర్ణచింతానిమగ్న మగు
 భావ మీమొదలగు ప్రశ్నార్థకముల
 తావలం బగుటఁ గర్తవ్య మరయక,
 “ సంశయరహితప్రసన్నాత్ముడ నయి
 యానంద మే నొందునపు యోగణేశ !
 నీప్రసన్నత ఫలించె ననుకొందు ” నని
 గణనాథునకు నమస్కార మొనర్చి
 నడుమంతరపుఁగల్గి మిడిసిపా టూన
 నాకసంబున నుంటి ననుకోక మునుపె-

క్రిందుచూపులు సాగ ముందు వేవేగఁ
 బ్రాగభిముఖుడనై పర తెంచినాఁడ-
 మేడలు గోడలు వీడువాడలును,
 గోటలుఁ దోటలు నాటుబాటలును,
 జెరువులు దొరువులుఁ జిలువఱదలును,
 జెట్టులుం బుట్టలు మిట్టగుట్టలును,
 అవియేల, యివియేల, అగపడ్డ వెల్ల
 స్థిరములే యశాఁగాక, చరములౌ గాక,

నిర్వివక్ష్యంబగు పూర్వపరిచితి
 చేరి పరీక్షింపఁ బ్రేరేచు కలనఁ
 గ్రమముగా నేఁ బరిక్రమణంబు నేయ
 సమముగా నది యథోగమను బొనర్చి
 సిరముగా నిలిచె నా సికతాతలమున-
 థి మెలమెల్ల నేను సమీపించునపుడు
 పోల్చికొంటిని దాని పూర్వోత్తరముల !
 అప్పదార్థ మెదియొ చెప్పికొఁ గలవె?-

నిగమనన్నతునకై నెమకి చుట్టితిని !
 నిఖిలలోకేశ్వరునిఁ గనిపట్టితిని !
 నీలవర్ణుని యానవాలుఁ గట్టితిని !
 నీరజాక్షు నెదుట నిలునఁబెట్టితిని !

తొడరుగా నిడునాశ్శయెడఁబాటు గలిగి
 తిటిగి దటియుతటి నిరువురుచెలులు
 విగిక్తఁగిలింతలఁ దగులుకొన్నటులు,
 చిక్కఁబట్టికొనుచు శ్రీపతి నేను
 లీలాపరస్పరాలింగితాంగముల

నొక్కింటివే వుంటిమో లేమో కాని
తెలుపగాఁ దలపగా నలవిగాకుండ
జలబిందువులు రెండు గలసికొన్నట్లు
శ్రీవతి నే నొక్కఁ డైపోయినాము !-

స్థూలబహిష్కరణోధనమునకు
నా పూర్వదేహమే చూపట్టుమంట,
సామ్యవస్తువ్యయసంగతిలేక,
పరిణామపరిమాణ మిరుమడిగాక,
జలబిందువులపోల్కి సహపక్ష కుండె-

ఆత్మావలోకన మాచరించికొన
నాలోన శ్రీవతిలేల దోచినది-
కదనసన్నాహికిఁ గవచంబువోలె
శ్రీవతికిని నా శరీర మేర్పడియె-
వీరుండు దనలోఁ బ్రవేశింపనియెడఁ
గవచంబు దానుగాఁ గదలలేదుగద ?
శ్రీవతి లోఁబ్రవేశింపకమున్నె
స్రావధారణము కారణముగా నాకు
బహిరంగచలనంబు సహజమై యుండె ;

గానఁ జెప్పెద నుపమానాంతరంబు-

మంచినీటఁ గరంగు పంచదారవలె
 శ్రీపతి నాలోన లీనుఁడైపోయె-
 అనఁగ శ్రీపతివిలీనాంతరంగంబు
 మధుర పానీయోపమానమైయుండె-
 అంబులీనత సహజంబు చక్కెరకు ;
 భావవిలీనత ప్రకృతి శ్రీపతికి-
 కరఁగదు చక్కెర ముటికియకా నీట ;
 కలియఁడు శ్రీపతి కలుషచిత్తమున-
 పంచదార తెలియఁబడక పానకము
 వట్టినీరే యను భ్రాంతి గొల్పించు ;
 శ్రీపతి కనరాక చిత్ప్రసన్నతయుఁ
 గేవలచిత్తభ్రమానహం బగును-
 అగ్ని తేజస్తప్తమయి పానకంబు,
 స్ఫటికశర్కర పరిస్ఫుటముగాఁ దోచు ;
 బుద్ధితేజస్తప్తముగఁ జిత్ప్రసత్తి,
 శ్రీపతివిశ్వస్వరూపంబు దోచు-
 శర్కరాస్ఫటిక వాచపు లూరఁజేయ
 మధురిమాస్వాదనామహితమా రసన ;

శ్రీపతివిశ్వరూపోపాసనమున
లీలాధికానందలోల మా నాత్మ !-

“ శ్రీపతి, నే ” ననురెండు నొం డగుట
ద్వైతంబు మాటి యద్వైత మైపోయె !

* * *

ఆ బాహ్యతలమునం దాత్మావలోక
నాయ త్తచిత్తుండనై చరించు తఱి,
ద్యోవీధినుండి యేదో నినాదంబు
వినవచ్చె ; నంత దృష్టి నటుమఱల్చి,
నిస్వన హేతువు నిర్ణయంపడక,
ఉరవడిఁ బరికింప నుప్పర కెగసి
నినదంబు వొడము దిక్కునుబట్టి పోవ
ఘంటానినాదంబుగా స్పష్టపడియె-

క్రైస్తవులందలి కాథోలిక్కులకు
క్షేత్రమై పేరుమోసిన వెళాంగణ్ణి
క్రైస్తవాలయగోపురంబులనుండి
కంగుకంగు మనుచు గంటలు మ్రోగె-
వఱుసగానున్న గోపురములు మూఁట

నడిమిగోపురముపై నను వాలినాడ
శిఖరాగ్రఖచితమా సిలువచేరువను-

మానసాత్యంతచింతానుగుణముగ
సిలువముమ్రొన లరసినయంత నాకు
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరస్ఫురణమయి,
ఆ మూడుకొమ్మల కాధార మగుచు
గోపురంబున నాటికొని యనంత మయి
వెలయుచున్నట్టి యాసిలువకా లరసి
మూడుమూర్తుల కాదిమూల మేమగునొ
పరిచింతనము సేయు తరుణంబునందుఁ,
బ్రాహ్మగీతాలపనవిశాలమయి
మనసు రంజించు నిస్వన మాలకించి
గోపురంబును డిగ్గి కోవెలం జొచ్చి
యచటివిశేషంబు లారసినాడ-

ఆరోగ్యమాతృనామాంతరమైన
క్రీస్తుమాత యగు మేరీకన్యబొమ్మ
కెదురుగాఁ గుదురుగా నేకకంఠముగఁ
బాడిరి కై)సవుల్ భక్తిగీతముల-

“విగ్రహారాధకుల్ వీరు గా రంట !
 కలరు ప్రతిష్ఠంభకమతమువారు
 క్రైస్తవులందు-విగ్రహవిరోధులట !
 గుటిలేనిప్రార్థన కుదురు టె ” ట్లనుచు
 నెగసి యుప్పర కుత్తర గమించుతఱిని
 దఱిగొంటి నొక ధ్వజస్తంభసంచయము-

• • •
 అదిముసల్మానుల యాత్మాస్థలమగు
 నాగూ ర నెడు పత్తనమున మసీదు-
 మీరాఫకీరుగోరీరహించు నట-
 ఆ మసీదునకు మహమ్మదీయజను
 లరుదెంచి యాత్మార్థులై పెక్కుమంది
 గోరీని దర్శించి కొలుచుచున్నారు-

• • •
 “వీరును నిర్విగ్రహారాధకు లట !
 గోరీని బూజించువారు విగ్రహముఁ
 బూజింప రన నేమొ పొనఁగకయుండె-
 ఆ సమాధిపయి లక్ష్మ్యము నుంచికాదె
 ప్రార్థనాపరులుగాఁ బరగుచున్నారు ?-
 లోకోత్తరగుణంబులు గలుగునట్టి

వ్యక్తి నేనూపమందైనఁ బూజించు
 టది కాదొకో విగ్రహారాధనంబు?—
 మనసులో సలుపు ప్రార్థనకైనఁ గాని
 గుటి లేనిపట్టున గుదు రెట్టు లొదవు?—
 తలఁపునిలుపని ప్రార్థన నిరర్థకము—
 మదిఁ గుదు రొదవించునదియె విగ్రహము—
 క్రీస్తా, మహమ్మద్, కృష్ణుడో యెవరొ
 లోకోత్తరు నెడఁదలో లక్ష్య ముంచి
 ప్రార్థించు టనఁగ విగ్రహపూజనంబె—
 కనుచూపునం దైన, మనసువం దైన,
 నారంభదశను లక్ష్యస్థాన ముంచి
 చలచిత్త మద్దాన నిలిపి సలిపెడు
 ప్రార్థనంబగుఁ గాక, భజనమాఁ గాక,
 మానమేయగుఁ గాక, మతోకటాఁ గాక,
 సారాంశమున విగ్రహారాధనంబె—
 ప్రకృతాన్మదీయానుభవకారణమున
 విగ్రహారాధనాభిమతంబు గలిగె—
 హరిరూపదర్శనై కాగ్రచిత్తమున
 విగ్రహారాధనావివశుండ నగుచుఁ
 దన్మూలమున నీప్సితంబును బడసి

శ్రీమనోహరలీనచిత్తుండ నైతి ”

నను విగ్రహప్రయోజనయోజనమునఁ
బరతెంచు చుంటి నుత్తరపు దిక్కునకుఁ
బ్రకృతిచిత్రప్రదర్శనలోలుడ నయి-

“ కడలికడలను వెల్వడి కడల్కొనుచు
' జోజో ' స్వనంబులు శ్రుతిపర్వ మయ్యె!-
వాటమై నీటైన పైటచేలముల
నీలిహఠారంగులఁ దూలి యూఁగాడు
తెలిముత్తయపునరుల్ తెల్లమై మెఱయ,
మంగళోత్తుంగతఁ బొంగుసంగతిని
జకితాక్షిమీనంబులకుఁ ద్రుల్లెసంగ,
అలచేడె లదిగొ, జోలలఁ బాడి యూఁవ
శ్రీలోలునకు సాగు డోలోత్సవంబు!”-

“ సెలయేటికెలఁకులం దలికిడి గలిగె!-

ఊర్ధ్వకార్యకులతోఁ గూర్చి పేరిమిని
గ్రీడలం గెరలి యూదాడి వేడుకను
జలజలోచనుఁ డదె జలకంబు లాడు!”-

“ ‘ బేబే ’ రవంబులు వినబడు చుండె !-

మందదప్పినగొట్టె చిందులం ద్రొక్కి-

బెదరుపాటునను బురదగుంటను బడి

వెలువడఁజాలమి విలవిలలాడి

కొట్లాడికొనిపోయి కుయ్యిడుచుండె-

ఏనుకుమారసహృదయుడే, - నేల ?-

కఠినాత్ముడే జాలిఁ గరఁగి చేయొసఁగు-

సాయపడెదను నేఁ బోయి - నే నేల ?-

ఆర్తరక్షణపరాయణుఁడు శ్రీపతియె

శరణొసంగెను - గొట్టె దటి కెక్కె నదిగొ ! ”-

♦ ♦ ♦

“ అతివిశాలాంతరిక్షావకాశమునఁ

జప్పటల్ చటచిన చప్పుడు వొడమె !-

చటచటం బరతెంచు గరుడాళి సరస

ఖగవాహనుండు చేరఁగఁ బిల్చు నన్ను ! ”-

♦ ♦ ♦

“ చేరఁ బోవుద మన్నఁ జిత్తం బి దేమొ !

లతికాంగనలతోఁ విలాసంబు మీఱ

డాఁగిలిమూతలాటల నాడు చుండె

వనమాలి యుద్యానవనమునం దదిగొ ! ”-

“ ఇంతలోవచ్చి యా యిసుకలిన్నెపయిఁ
గూర్చుండి పిల్లన గ్రోవి యూఁదుచును
గోపరీవృతుఁ డయ్యె గోవిందుఁ డదిగో !” -

“ మాయురే, యెంతటి మాయావినోది !
ననుఁ జూచుకొనినంత నాలోనఁ దోచి,
మితగా నింతలోఁ జెంతనున్న హరి,
యేదారిఁ బోయెనో, దాదాలనుండి
పఱుగుపఱుగున నిత్తటి వచ్చె నిదిగో !
‘ ఎప్పట్టునను వీడి తప్పించికొంటి
వోయి దొంగా ! ర మ్మిఁకేయండఁ బోక
నాకడ నుండు మిదే కాఁగిలింత !” -

“ ఎవతె యీవిశ్వమోహిని ? - విష్ణుఁ డేడి ? -
అమ్మ ! మన్నింపు నాయపరాధమునకు ;
ఇదె నీపదంబుల కెఱుఁగుచున్నాఁడ -
ఆఁ ! ! - నాల్గుమొగములా ? - అబబ యేమాయె ?
నలుమొములాతఁ డనఁగ బ్రహ్మ కాఁడె ? -
సృష్టికర్తకుఁ బ్రదక్షిణ నమస్కృతులు -

సగము చుట్టిలి-మూడుమొగము లేమయ్యె?-
 మూడుకన్నలు గల మొగ మొండె కలదు!-
 బ్రహ్మ కాఁడొకొ?- మహేశ్వరుఁడో యితండు?-"

“ ఇది యేమి?-శూన్యమా?-ఏమియులేదె-
 బహువిధవి భ్రమావహదృశ్యచయము
 హఠితోడ మొదలయి హరునితో ముగిసి,
 పర్యవసాన మాశ్చర్యంబు దోఁప,
 శూన్యమై సర్వసామాన్యమై యుండె!-
 ఈశూన్యవిస్తృతాకాశంబునందు
 నెదియుఁ గన్పడకుండె నేనైన లేక-
 ఏమియు లేనిదై యెల్లడ నిండి
 సుప్రసన్న మగు నీ శూన్యాంబరమున
 కాదిమూలముగాఁగ నమరై జిత్తుంబు-
 చేరి వేఱుగఁ దోఁచెఁ జిత్తు నంబరము ”-

మిన్ననం దీరీతి నన్ననే మఱచి
 యెందులకో కాని యెగురుచున్నపుడు
 నిమరరాణి! నాకు నీదయవలనఁ
 బొడమిన తెక్క లొక్కెడ మాయ మయ్యె!-

ఎవరిచేతనో త్రోపుడువడిన గతిని
గొబ్బున నిలపైనఁ గూలి నిల్చితిని-

*

*

నటరాజమూర్తి రత్న సభాంతరమునఁ
జి స్తయానందంబుచేఁ దాండవింప,
నగుమోము దోఁపఁ బన్నగతల్పమందు
గోవిందరాట్సుభాంగుఁడు పవ్వళింప,
నితర దేవాలయతతి చుట్టికొనఁగ
నడుమ నెలకొని పొందఱుకు లొలికెడు
నొక గోపురద్వారముకడ నిల్చితిని-

♦

♦

♦

ఎదుటఁ గానఁబడిన దేమనఁ గలను ?-
పాంచభౌతికములై వఱలు లింగముల
నాకాశలింగంబు నా నొప్పునట్టి,
యేమియులేక రహిగొలుపునట్టి,
అతినిగూఢమగు రహస్యంబు దోఁచె-
ఆరహస్యం బిట్టిదని చెప్పఁ జాల ; -
' చిత్తు ' ' నంబరము ' ను జేరి వేఱుపడు
సంధి నుండఁగ నేను, సాక్షాత్కరించె
నై క్యానుసంధానమై " చిదంబరము " !-

ఆ చిదంబరములో నతివిచిత్రముగ
 నవతారపూరుషు లగపడినారు ;
 ముమ్మూర్తులను విశ్వమోహినిఁ గంటి ;
 పితృపాదగురులు దీవెన లిచ్చి చనిరి ;
 ఏసుమహాత్మప్రభృతులొ తెలిసిరి ;
 నే నుండుచోటను లేను గాఁబోలు
 నా త్తరూపముఁ గూడ నరసితి నందు ;
 సచరాచరపదార్థనిచయంబు తెలిసె ;
 నిగమాగమంబులు నిఖిలంబుఁ దోఁచె ;
 ము న్నెఱుంగని వింత లెన్నియో తెలిసి
 కడ కన్నియునుగూడఁ గలిసిపోయినవి !—

సర్వసమైశ నాసాకూస్యమైన
 ప్రకృతిలీలావిచిత్రము గోచరించె ;
 ఆలీలలోఁ దేలి యానందమునను
 మఱచితి నేను నితరమును గూడ—
 ‘అహమన్యము’ లస్తృతి రహిత మైనంతఁ
 బ్రకృతిచిత్రపటయవనికాంతరమున
 స్ఫుటముగా నస్ఫుటంబుగఁ బ్రసన్నించె

దెగతెంపులేక దేదీప్యమానమగు,
మొదలుతుదలులేక మూర్తిమంతమగు
నోటిమాటలచేత నుడువరానిదగు
నొక పరంజ్యోతి - కా, దొక దివ్యమూర్తి-
కా, దక్షురోంకారనాదంబు - కాదు,
ప్రణయరూపము - కాదు, ప్రళయోగ్రశక్తి-
బోను, గా, దిది, యది యనరానియట్టి
అద్వయానందలీలావతారంబు!!-

అటు చిదంబరవిహారానందమూర్తి
జాడలు నోవంగ సంభ్రమంబునను
జతన మొనర్పకయె తమంతః బొడము
పలుకు లాడితి నిట్లు స్వాగతం బొసంగి-

“ ఆదితేజోమూర్తి! ఆలింగనంబు!
ఆశ్రితావనమూర్తి! ఆనందనంబు!
ఆగమాంచితమూర్తి! ఆదరణంబు!
ఆనందమయమూర్తి! ఆత్మార్పణంబు!”

అంత? - ఆఁ? - అపైన? - ఆతరువాత

జరిగిన దేమొకో?_ మఱచిపోయితిని-
 స్వప్నప్రవేశమువలె నిష్క్రమణము
 నిర్ధారణమునేయ నేఱకున్నాను-
 పిదప న నైవరొ లేపిన దెఱుంగుమన_

“ ఓయి! -లే-లేమ్ము!- ఏమోయి!- మేల్కొనుము-
 ఇంకను గునుకుపా లేల? - లేలేమ్ము-
 అరమోడ్పుగను లింక నెఱవిచ్చి కనుము-
 మెలఁకువ వచ్చెనా?_ తెలివొంద వేమి? ”
 అను మేలుకొలుపులు వినినట్టు లయ్యె;
 లేచి నెమకిటిని _ లేపిన దెవరొ?_

కలకథఁ దుదిముట్టఁ దెలిపికొంద మనఁ
 జివర నొకింత కొదవ యేరుపడియెఁ,
 గలమెలఁకువలకుఁ గలయికవలన-
 నా కలగాధ సాంతముగ నీ కెఱుక;
 నా మెలఁకువయుదంతము నీకె యెఱుక-
 కలఁగూర్చి, నా మేలుకొలుపునుగూర్చి,
 కొదవలే దనిపింపఁ గద వమ్మ! నిదుర!

నెమకులాటవలని శ్రమవాయునటులు
 విశ్రాంతి యొసఁగి యీవేదికమీఁద,
 ఉపచారములు పెక్కు లొనరించి నాకు,
 శుభ మేదో రానుంట సూచించు రీతిఁ
 బొడిసేనలను జల్లి పొన్నవృత్తి,
 వెదకనీ కునికి, లేపిన దెవ్వ రగునో
 మనసులోననె తిరుగమరుగ వైచికొను
 నను మది నైన యోజన సేయనీక,
 కనుమూయఁబోతి గదె? నిదురరాణి!
 ఇట్లు మీ రిరువురు నేకీభవించు
 తేదో పన్నికమీఁదనే యనుకొందు-
 ఏమైన నామంచికే యనుకొందు-
 పొన్నతో మున్న నే నన్నయట్టులుగ
 నామె యక్షతలు కల్యాణప్రదములె-
 నన్న లేపిన వ్యక్తి నాకుఁ జేపడుటె
 వైభవకళ్యాణశోభనావాత్తి-
 చేకూర్పుఁ గదరమ్మ! నాకు నెచ్చెలిని-

♦ ♦ ♦

అబ్బ!- జిగు రలందినట్లు చిక్కఁబడె
 తెప్ప- లాహా!- ఈవిజృంభణ మేమి?

ఎంత స్వార్థపరతయే నీకు నిదుర ?-
 కలఁ జెప్పకొసేయఁ గలదాన విపుడు
 వ్యవధి యీకుంటి వన్యవిషయమునకు-
 నిను మీఱుటకుఁ బ్రయత్నించెదఁగాక !-

*

*

*

*

*

*

—: నెచ్చెలి:—

కుషకువోఁ గనుతెప్పలు నలిమికొనఁగ
మెఱుపునం బలెఁ జూపు మిటుమిట్లు గొనియె ;
మును వెలుం గున్నచోటను జీఁకటి యయి
చీఁకటిచోటఁ దోఁచెఁ దెలివెలుంగు—
ఛాయాచిత్తపటంబు దీయఁగాఁబడిన
స్రతిబింబముద్రణాఫలకంబునందుఁ
దెలుపు నలుపుగాఁగ, నలుపు తెలుపుగాఁ
గనిపించుగతిఁ దోఁచె క్షణమాస్ర మదిర !
యెరుటిదృశ్యంబు స్త్రకృతివికృతముగ—

ఔర ! ఎంతటి మనోహరనికుంజమిది !—
గొడుగువిప్పగ నొప్పి యెడలేక కప్ప
నిమ్నొన్న తాంబరనివిడ శాఘళి !—
అర నెఱ విఁసి దొంతరబంతులైన
సురుచిరతారకాసుమవితానంబు !—
తన పరువుబరువున నిలకు వంగు

శాఖావిలంబితశశిబింబఫలము !-
 ఎలకొమ్మరెమ్మలఁ దొలిచెన నలరు
 నవ్వోదయానుణనవపల్లవములు !
 అల్లిబిల్లిగఁ గొమ్మల దల్లికొనిన
 ఘనశకలనికాయఘగనికాయ్యములు !-
 మొదలు తుదలు లేక, మూలంబులేక,
 పొదలుకొన్నట్టి యీ పొదరింటి నడుమఁ
 బలకరాతిన్నెపైఁ బన్నుటిఁ గాని,
 యిదిచునోజ్ఞు బగు దృశ్యమే కాని,
 లేకుండె నానందలీలానుభవము
 నెచ్చెలి చేపడని కొఱుతవలన-
 అవసుగాఁ గనులపై నిమరపెద్దప్పు
 యొంటికా లిడి సల్పుఁ గుంటినర్తనము-

కనుఁ గ్రమ్మికొని యుండఁ గునుకుఁజేకటులు,
 కలవెన్నె లొసఁగి యాశలు నిండిపోవఁ,
 చెలి వొసంగినవేల్పు నెల మాయ మగుటఁ
 గల వెన్నెలతెలి వాశలఁ బాముచుండ
 నర తెలివి యుచున్న నంటిపట్టికొని
 యుడివోక పూర్వాశఁ బొడమె రాగఁబు-

కునుకుఁజీకటులలోనను మేలుకొలుపు
 లోకకళ్యాణప్రభాకరమూర్తి,
 నిఖిలైకమిత్రత నెఱపు నెచ్చెలియె
 కాలక్రమమున సాక్షాత్కార మొసఁగు !-

ఏదో యొక యపూర్వనాదంబు సుతిగ
 మేళగించి విహంగజాలంబు లవిగా !
 నిగిలో నొనరించు మృగశధ్వనుల,
 భవితవ్యకళ్యాణనైభవంబునకొ ?-

ఈ నాద మేమి ? - ఇదే చిదంబరము !-
 జాగ్రత్సుషువుల సఁధి - స్వప్నంబు -
 ఏ మనుచున్నాను ?- ఏమినాద మిది ?-
 నీవు నాలోనను నేను నీలోన-
 కల్యాణమా ?- -కలగాదు- -ప్రణవము
 మెలఁకువలోఁ గల !- కలలో మెలఁకువ-
 పుష్పవర్షము- పొన్నముత్తైదు- -వహూహ !-
 ప్రణవనాదమె వినఁబడునది-రమ్ము !-
 స్వాగతము చిదంబరానందమూర్తి !-
 ఆదితేజోమూర్తి ! ఆలింగనంబు !-

ఆశ్రితావనమూర్తి! ఆనందనంబు!-
 ఆగమాంచితమూర్తి! ఆదరణంబు!
 ఆనందమయమూర్తి! ఆత్మార్పణంబు!-
 నీవె లేపితి వని నేనెఱిగితిని-
 నీవె నేనని నేటనియపుడె - ఔను-
 నీవు నే నొక్కటై ' యీవే ' సకలము-
 తిమిరంబు దొలఁగెను - తెలివి గలిగెను-

• • •
 నెచ్చెలీ!- నెచ్చెలీ!- నీవతు? - నీవ? -
 నాముద్దునెచ్చెలీ!- నామనోధనమ!-
 ఎవ్వరో యనుకొంటి; నీవే సకలము-
 శ్రీమచ్చిదంబరాంచితదివ్యరాగ
 సముదయజ్ఞానతేజఃప్రభామూర్తి!-
 శ్రీమద్వినిర్మలచిత్సభామధ్య
 నాదలీలానందనటనాత్మమూర్తి!-
 నీవె నా సకలంబు; నీవె నెచ్చెలివి;
 నిఖిలైకమిత్రత నెఱపు నెచ్చెలివి;
 శ్రీ పుంసమానతఁ జెల్లు నెచ్చెలివి;
 తోడునీడఁగఁ గూడిమాడు నెచ్చెలివి;
 పొన్నపున్నెమున నా ముద్దునెచ్చెలివి;

మన సమావేశ సమయ మిప్పటను
మనసార నిన్నుఁ గైకొనినాఁడఁ గాన
మంగళకల్యాణరంగ మీ ప్రకృతి!-

ప్రకృతిచిత్రానంతరంగస్థలమున
నా జీవితాంచితనాటకంబునకు
నుత్తమపాత్ర వీ, పుష్పపాత్ర నేను-
స్వప్నభాగప్రదర్శనమగువఱకు
విరహతాన్వేషి నై చరియించు నన్నఁ
దెరచాటుగా నుండి ముఁగించినావు-
విప్రలంభము లేక, విరహంబు లేక,
ప్రకృతోత్తరప్రదర్శనరంగములను
జాగ్రద్విభాగంబు చక్క నడుపుము-
నాటకాంతోపసంహారరంగమున
నైక్యానుసంధానతాధికానంద
లీలాసుషుప్తిలోఁ దేలింపఁ గదవె?-

ఇవిగో! కన్దోయి నశ్రువు లొల్కుచుండె!-
నెచ్చెలీ! యివి కావు నీటి బిందువులు-
చెలిమికలిమి నీదు చేపట్టుబలిమిఁ

బూర్ణచిహ్నకలశంబు తొనకులాడ
నంచులం దొరలి స్రవించుచున్నట్టి
ప్రణయాతిమధురమరందబిందువులు !-

శశిరాగమోదయశాద్వలంబునను
మంచుముత్తయముల మాదిరి దోవ
నీయాగమముచేత నెచ్చెలీ! యివిగొ
చెప్పుటచుక్కలు గ్రమ్మె నెమ్మన-

శీతలానలసమాశ్లిష్ట మైనట్టి
మేఘమాలికలోన మెఱుపులువోలె
నీకాగిలింతచే, నెచ్చెలీ! యివిగొ
పులక లొదవి తనువునఁ బ్రాకుచుండె-

భావసరోవరపరిపూరితమగు
ప్రణయరసంబు వెల్వడఁబోవు వడిని
ముగముదాఁచి గొంతుముడి మరమూత
యెగదిగంబడి యడ్డుదగులుచు నుంటఁ
బ్రక్కసందుల నురవడిఁ జొరంబడుచు
వాక్యేనమాత్ర మివ్వలఁ బొంగిపాటి

ధ్వనివిశేషంబు లేర్పడ రస మూఁదు-
 ఈ గుల్లనుడినురుం గేటికిఁగాని,
 భావసరస్సులోపల హంప వగుచు
 లీలావిలాసత నోలలం దేలి
 రహిగాల్ప నెచ్చెలీ! విహరింపు మెప్పుడు-

• • •
 నన్ను లేపిన వ్యక్తి నా నెచ్చెలి యని
 పొన్నతో నన్నది పొల్లువోకుండ
 నెచ్చెలిగనె ప్రసన్నించి నా కిప్పుడు
 తిమిరంబు దొలగించి తెలి వొసంగితివి
 నీకంటె నాకింక నెచ్చెలి యెవరు ?
 వలసినప్పుడు సాయపడు చెలియె చెలి-

• • •
 నెప్పుది నెలకొన్న నినుఁ గాంచలేక
 ఆలయము లని, దివ్యస్థలము లని,
 మఠము లని, భజనమందిరము లని,
 మునుఁగుట లని, నోము లని, పూజ లని,
 యింక నేమేమె యనేకవిధముల,
 ఒడినున్న బిడ్డకై యూరెల్ల వెదకు
 తల్లిపోలిక, దల్లడిల్లిపోయితిని-

ఎట్లుకోరిన నట్టులే యుండు నిన్ను
నెవ రెట్టినామంబు లిడి పిల్చికొన్నఁ
బ్రణవాంతరంబయి ప్రణయార్థకమగు
' నెచ్చెలి ' యనుపేరనే బిల్చికొందు_

పిలిచికొని నిను నెచ్చెలి ! నోరునిండఁ,
బొగడికొని త్వదీయసగుణనిర్గుణతఁ
దలపోసికొని మన బలితంపుఁ జెలిమి
వెలిఁగింతు నాదు జీవితతామసంబు.

మనయున్ని, మనమన్ని, మనచెల్మిపూన్ని_
యింతట నంతట నంత మైపోవు_
ఈనాఁటివారమే యీ వేను దలఁప?_
పరగింతు నిక మానవాగ్గీతములను_

నీనామమయమాట నెమ్మనం బివుడు,
నీనాదమయమాట నెమ్మనం బివుడు,
నీమూర్తిమయమాట నెమ్మనం బివుడు,
నీకళామయమాట నెమ్మనం బివుడు,

క చెప్పి

త్వస్మయానందతస్మయకారణమున,
బలు కాడఁబోవ నవ్యక్తమై పోవుఁ ;
బాట పాడఁగఁబోవ స్వరమేళ మగును—

♦ ♦ ♦

ప్రణయ ప్రణవపర స్వరమేళనమున
శాంతవచోవికస్వరమేళనము
నీలోన లీనమై నెచ్చెలీ ! నేను
ఓబిబిబిబిబిబిబిబిబిబిబి (మ్ ?)

—: గ్మ ! :—

స వ రణ లు

పుట	పఞ్చి	తప్పు	ఒప్పు
6	11	సమీరస్పర్శనము	మలయమారుతంబు
7	10	గాని	కాని
8	15	కుంకితు	కుంకింతు
9	19	గాన	కాన
10	17	గాని	కాని
20	5	గాని	కాని
24	3	నీప్పితంబులీడేఱు	నీప్పితార్థములెల్ల నీడేఱు
26	6	బట్టకొని	బట్టకొని
27	8	నాకు	నాకె
31	7	బీయవే ?	బీయవో ?
		కరుణించిరావె ?	కరుణించిరావో ?
34	10	రాహిత్యత	రహితుఁడుగా
40	14	చుండఁగార్గమము	చుండఁగార్గమము

Copies can be had of the Author :—

Sonty Sripaty Sastry

‘ Socony ’

Karikal (Fr. India)

or

Messrs. V. Ramaswami Sastrulu & Sons,

Esplanade Row,

G. T. Madras.

